

Memo Raad

Aan: Gemeenteraad
Van: College van B&W
PFH: A. Nolles
Datum: 31 oktober 2023
Onderwerp: Governance en beleidsdocumenten Lauwersmeer en Lauwersoog
Zaaknummer: Z.HHL.079310

Geachte leden van de raad,

Ooit stroomden zoet en zout water in elkaar over in de Lauwerszee. Angst voor overstromingen was in 1969 aanleiding tot de bouw van een dam. Op de vroegere zeebodem ontstond een bijzonder landschap, een echt vogelparadijs, en het voormalige werkeiland ontwikkelde zich als (vissers)haven.

Er speelt veel in het Lauwersmeergebied. U ontvangt dit memo om het Inspiratiedocument Natuurlijk Lauwersoog en de toekomstvisie Haven Lauwersoog 2030 met u te delen en dit in de context te plaatsen van alles wat er speelt in het gebied.

Wij geven u overzicht van de overlegstructuren in het gebied en van de belangrijkste beleidsstukken die beschikbaar en in ontwikkeling zijn. Deze memo komt ook tegemoet aan de vraag van de raad om beschikbaarstelling van de Havenvisie Lauwersoog en het rapport 'Natuurlijk Lauwersoog'.

De meest recente ontwikkelingen zijn het formuleren van de toekomstopgaven in het Lauwersmeergebied en de actualiteit rondom de visserij. In deze memo komt ook het Visserij-Ontwikkelplan aan de orde.

In september 2023 heeft de stuurgroep Lauwersmeer het rapport "Natuurlijk Lauwersoog" als inspiratiedocument omarmd en dit wordt als input meegenomen bij de op te stellen Toekomstagenda Lauwersmeer. Doel van de Toekomstagenda Lauwersmeer, gericht op de komende 10-20 jaar, is om de opgaven en de ontwikkelingen in het Lauwersmeergebied in samenhang te beschrijven en verder uit te werken.

GOVERNANCE

Stuurgroep Lauwersmeer

De natuur in het Lauwersmeer is van dusdanig grote (inter)nationale betekenis dat het gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied en Nationaal Park. Om de unieke waarden van dit natuurgebied te behouden en te versterken en er goed in te kunnen leven, werken en recreëren, hebben de betrokken overheden hun krachten gebundeld in de Stuurgroep Lauwersmeer.

Het doel van de stuurgroep Lauwersmeer:

- Afstemmen en borgen van de samenhang en verbinding tussen opgaven en projecten in het Lauwersmeergebied.
- Monitoren van de voortgang van de gezamenlijke toekomstagenda voor een toekomstbestendig Lauwersmeer.

De volgende partijen nemen deel aan de stuurgroep:

Provincie Groningen, Provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân, Waterschap Noorderzijlvest, Staatsbosbeheer, Gemeente Het Hogeland, Gemeente Noard-East Fryslân en Rijkswaterstaat/PAGW (Programmatiese Aanpak Grote Wateren).

De Stuurgroep wordt ondersteund door twee kernteams: Kernteam 1: 'Natuur, Water en Klimaat' en Kernteam 2: 'Nationaal Park, Duurzame Economie en Toerisme'. De gebiedsregisseur Lauwersmeer zorgt voor afstemming tussen beide kernteams. Onder de kernteams hangen diverse werkgroep die werken aan specifieke opgaven en projecten.

Belanghebbenden in het gebied

Klankbordgroep Lauwersmeer

De klankbordgroep richt zich op alle belangenpartijen. Het doel is belanghebbenden te informeren over ontwikkelingen in het gebied. Ook wordt gevraagd om input en feedback op in gang gezette projecten en ontwikkelingen, om daar waar nodig te kunnen bijsturen. Vertegenwoordigers uit het gebied krijgen een uitnodiging om gemiddeld twee keer per jaar samen over lopende zaken in het Lauwersmeergebied te spreken. Belangrijke documenten zijn geagendeerd, er zijn inleidingen over specifieke onderwerpen gehouden (ook op locatie) en er is regelmatig ingezoomd op toekomstige ontwikkelingen. Het is daarmee een mengvorm van consultatie en informatieoverdracht. Veel van de leden van de klankbordgroep Lauwersmeer nemen namens een organisatie of overheid deel aan het overleg.

Initiatiefgroep Toekomstperspectief Lauwersmeer

De initiatiefgroep biedt gevraagd en ongevraagd advies over de integrale aanpak van Natuur, water en klimaatopgaven van het Lauwersmeergebied.

De initiatiefgroep voert proactief haar eigen agenda gericht op de integrale koers. De groep is reactief met betrekking tot adviezen en onderwerpen van kernteam 1 natuur, water en klimaat. Ook kan de initiatiefgroep helpen bij het behouden of verkrijgen van draagvlak in het gebied en bij bestuurders voor het toekomstperspectief en (aanvullende) integrale plannen en maatregelen in het gebied.

Exploitiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog

Exploitiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog (EHL) is een op 1 oktober 1996 door de provincies Fryslân en Groningen, de gemeenten Dongeradeel en De Marne en de Visafslag Lauwersoog B.V. opgerichte besloten vennootschap.

De aandeelhouders zijn gemeente Het Hogeland, gemeente Noardeast-Fryslân en de Visafslag Lauwersoog. Er is een Raad van Commissarissen en een directie.

Bestuurlijke Platform Visserij

Het Bestuurlijk Platform Visserij (BPV) wordt gevormd door de provincies en de gemeenten waar visserijgemeenschappen zich bevinden. Onze gemeente is dan ook lid van het BPV.

Duurzame Havencoalitie

De Duurzame Havencoalitie is een netwerkorganisatie die werkt aan het Programma Naar een Duurzame Haven Lauwersoog. Daarbij maakt zij conform de manier van werken in de haven werk met werk. Deze manier van denken gecombineerd met een hands on mentaliteit brengt een gezond economisch model, innovatie en een eigenzinnige manier van inspelen op maatschappelijke behoeftes. Hierbij is geborgd dat de pioniersgeest van de ondernemers is geborgd in deze relatief jonge haven. Werken op de scheidslijn van Waddenzee werelderfgoed en Nationaal Park Lauwersoog en aan de andere kant van het Waddenzee het Nationaal Park Schiermonnikoog brengt dat samen werken aan een duurzame haven.

VISIES EN PLANNEN LAUWERSMEERGEBIED

Voor het Lauwersmeergebied, inclusief Lauwersoog, zijn diverse visies en plannen opgesteld. Hieronder een overzicht.

LAUWERSMEER

Natura 2000-beheerplan Lauwersmeer

Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. In deze Natura 2000-gebieden worden bepaalde dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit (soortenrijkdom) te behouden.

De overheden zijn verplicht steeds voor zes jaar een nieuw beheerplan vast te stellen.

De provincie Groningen is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beheer en werkt samen met de provincie Fryslân, wetterskip Fryslân, waterschap Noorderzijlvest en Staatsbosbeheer aan het beheerplan van Natura 2000 Lauwersmeer, waarbij ook in verschillende stadia van het proces de gebiedspartners worden betrokken.

Link naar [Natura 2000 Beheerplan Lauwersmeer](#)

Ter voorbereiding op het nieuwe beheerplan is een evaluatie uitgevoerd.

Link naar [Evaluatie beheerplan Natura 2000-gebied Lauwersmeer afgerond - Provincie Groningen](#)

Programmatische Aanpak Grote Wateren

De Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) richt zich op herstel van getijdennatuur en een

veerkrachtige ecologie in grote wateren. In het programma zijn wettelijke rijksopgaven voor Natura 2000 en KRW gecombineerd, waaronder het uitgangspunt voor natuurherstel van een geleidelijke overgang van zout naar zoet.

Toekomstperspectief 'Van zorgen naar zekerheid rond zoet en zout'

Gebiedsproces Kaderrichtlijn Water (KRW) Lauwersmeer biedt perspectief aan natuur en landbouw.

Voor de korte termijn wordt vooral onderzoek gedaan naar de lokale waterhuishouding door middel van grondwatermeetnetten en de effecten van verschillende vormen van spuien om vismigratie te bevorderen in afwachting van een toekomstig multifunctioneel gemaal.

Voor de lange termijn zullen de effecten van klimaatverandering, onbelemmerde vismigratie en zoetwaterzekerheid voor de landbouw geïntegreerd moeten worden.

Link naar [Van zorgen naar zekerheid rond zoet en zout](#)

Manifest Lauwerskust

Tijdens het symposium 50 jaar Lauwersmeer op 23 mei overhandigden vijf ondernemers uit het Lauwersmeergebied het Manifest Lauwerskust aan leden van de Stuurgroep Lauwersmeer. Het is een gezamenlijke visie op de toekomstmogelijkheden van landbouw, natuur, visserij, wonen, recreatie en duurzaam ondernemen in het gebied. Dit vanuit de overtuiging dat de unieke kwaliteiten van de Lauwerskust een uitstekende basis vormen om tot een sterke, gebiedseigen economie te komen, met de ecologische draagkracht als basis. Het Manifest Lauwerskust is opgesteld met steun van de Waddenvereniging en Programma naar een Rijke Waddenzee.

Link naar [Manifest Lauwerskust \(rijkwaddenzee.nl\)](#)

Gebiedsagenda Lauwersmeer 2020-2023 'De wind in de zeilen'.

Gebiedsagenda 2020-2023 van de stuurgroep Lauwersmeer.

In het verlengde van de in 2012 vastgestelde visie Koers voor het Lauwersmeer zetten we in op een aantrekkelijk en veelzijdig Lauwersmeergebied waar iedereen op een plezierige manier kan

wonen, werken en recreëren.

Prioritaire thema's:

- Bewust beleven
- Versterken natuur
- Duurzaam Lauwersmeer
- Toekomstgerichte en klimaatbestendige landbouw
- Duurzame mobiliteit en infrastructuur
- Sciencetainment

- Waterveiligheid

Link naar [Gebiedsagenda Lauwersmeer 2020-2023 De wind in de zeilen](#)

De subsidieregeling 'Tijdelijke ondersteuning Nationale Parken' is een prachtige aanleiding om verschillende zaken uit de gebiedsagenda versneld in gang te zetten. Met het projectplan "Lauwersmeer hijst de zeilen" is deze subsidie aangevraagd en toegekend.

LAUWERSOOG

Inspiratiedocument 'Natuurlijk Lauwersoog'

Na de visie PROloog, Plan voor Regie en Ruimtelijke Ontwikkeling Lauwersoog uit 2011, is er behoefte aan een nieuw perspectief. Sinds de oplevering van het PROloog zijn projecten gerealiseerd die de verblijfsrecreatie in het gebied een impuls hebben gegeven. Nu, 10 jaar later, zijn er nieuwe uitdagingen die wederom vragen om een integrale, ruimtelijke perspectief op Lauwersoog en omgeving. Een perspectief dat richting geeft voor nieuwe ontwikkelingen en Lauwersoog opnieuw positioneert als duurzame en recreatieve haven aan de Waddenkust. Een plek waar het goed toeven is, maar waar ook (nieuwe) ruimte is om te ondernemen.

De Stuurgroep Lauwersmeer heeft op 8 september 2023 het rapport 'Natuurlijk Lauwersoog' niet vastgesteld als gebiedsvisie maar omarmd als inspiratiedocument. Het vormt daarmee ook voor ons college een waardevolle bijdrage aan het denken over Lauwersoog. Onderdelen daarvan kunnen worden uitgewerkt in plannen en projecten. Met name waar het zeer actuele ontwikkelingen betreft als de komst van WEC, de parkeerproblematiek en de kansen voor recreatie.

Het rapport 'Natuurlijk Lauwersoog' is als bijlage toegevoegd.

Toekomstvisie Haven Lauwersoog 2030

In 2021 is de Toekomst visie Haven Lauwersoog 2030 opgesteld.

Er is bij de Lauwersogers behoefte aan een gezamenlijke koers voor de toekomst van de haven. Meer precies:

- Wat zijn de (ver)dienmodellen in de nabije toekomst?
- Wat betekent dat voor de ruimtelijke inrichting van de haven?
- Wat zijn de uitgangspunten voor die ruimtelijke inrichting?
- En wat levert dat voor nieuwe kansen en mogelijkheden op bijvoorbeeld in het aantrekken van innovatieve bedrijven?

In de visie de bouwstenen voor het ruimtelijk gebruik in de komende 10 jaar.

Visserij-Ontwikkelplan

Er speelt veel rondom de visserij en er zijn veel zorgen te adresseren. Dat doen wij door actief in het Bestuurlijk Platform Visserij te participeren en via de Vereniging van Waddengemeenten en de Visserijhavens een lobby te voeren.

Daarbij onderstrepen wij het belang van alle banen die met de visserij gemoeid zijn, ook in de keten.

Met de toename van windparken op de Noordzee, de Brexit, de verduurzaming van de visserij en meer natuurgebieden op de Noordzee en de Waddenzee staat de visserij flink onder druk. Om een impuls te kunnen geven aan de visserijgemeenschappen heeft het ministerie van LNV het Bestuurlijk Platform Visserij (BPV) gevraagd om te komen met plannen.

Vanuit LNV wordt 30 miljoen euro beschikbaar gesteld. Dit bedrag is maximaal 50% van de financiering van de plannen. De andere 50% dient gefinancierd te worden uit andere subsidies of bijdragen van overheden. LNV heeft onderstaande doelstellingen meegegeven voor het maken en toetsen van de plannen.

De middelen dienen een bijdrage te leveren aan:

1. Behoud en ontwikkeling van toekomstbestendige landzijdige visclusters (waaronder visafslagen) voor een kleinere, duurzamer en meer diverse aanvoersector

2. Andere (sociaal-economische) activiteiten, die qua karakter passend zijn bij de identiteit van en bijdragen aan behoud van het sociaal cultureel erfgoed en werkgelegenheid van de betreffende visserijgemeenschappen.

Beide doelstellingen dienen in samenhang te worden gezien, waarbij maatregelen ad 2. volgend zijn op maatregelen ad 1. Ook maatregelen gericht op het bevorderen van korte en verse visketens kunnen hier deel van uitmaken.

Wij werken actief aan de vormgeving van de noordelijke inbreng voor een Visserij- Ontwikkelplan (VOP) en hebben daarvoor veel overleg met de gemeenten Harlingen en Noard-East Fryslân en de provincies Groningen en Fryslân met als doel voor 31 oktober een concept VOP aan te leveren.

Masterplan Donkerte

In het kader van het programma 'Naar een duurzame haven Lauwersoog' heeft de Havencoalitie unaniem besloten om te gaan werken aan het maken en uitvoeren van een Masterplan Donkerte. De gemeente Het Hogeland, de provincie Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen werken samen met de ondernemers in de haven om tot een lichtreductie te komen. Dit levert, zeker in de huidige tijd van hoge energiekosten, ook nog een kostenbesparing op. Het project heeft als bijkomend voordeel dat het Dark Sky Park Lauwersmeer, dat direct naast de haven ligt, een stuk donkerder wordt.

Relatie met visies/plannen

Provinciaal Programma Landelijk Gebied

De natuur en kwaliteit van water staan onder druk en het klimaat verandert. Dat brengt schoon drinkwater, schone lucht en een gezonde bodem in gevaar. Daarom werken de provincies aan oplossingen per gebied, via zogenoemde gebiedsprogramma's. Het Lauwersmeergebied valt binnen het PPLG van zowel de provincie Groningen als de provincie Fryslân.

Regiodeal Natuur inclusieve landbouw Noordelijke Kleischil

De Regiodeal heeft als doel de omslag naar een landbouwvorm die zowel voedsel produceert als de omgeving en biodiversiteit versterkt. Boeren rond het Lauwersmeer gebied nemen hier aan deel en ook de proefboerderij in de Kollummerwaard en kennisinstellingen zijn hier mee verbonden. Het maakt het gebied een proeftuin om bestaande kennis optimaal te gebruiken en nieuwe kennis te delen.

Link naar [Projecten \(regiodealnatuurinclusivelandbouw.nl\)](https://projecten.regiodealnatuurinclusivelandbouw.nl)

Agenda voor het Waddengebied 2050

Met de Agenda voor het Waddengebied 2050 bieden het Rijk en de provincies, samen met gemeenten, waterschappen, natuurorganisaties en het bedrijfsleven, een gezamenlijk richtinggevend en integraal perspectief op de ontwikkeling van het Waddengebied. Met de Agenda wordt de verbinding gelegd tussen de verschillende opgaven in het gebied. De Agenda omvat ook een doorkijk naar het Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026.

Link naar [Agenda voor het waddengebied 2050](#)

Om uitvoering te geven aan de Agenda hebben de partijen in het Waddengebied een vertaling gemaakt van de Agenda in concrete doelen en uitvoeringsinitiatieven voor de periode 2021-2026. Dit Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026 beschrijft de gezamenlijke initiatieven en de bijbehorende organisatie. Daarnaast beschrijft dit Uitvoeringsprogramma hoe partijen gezamenlijk willen omgaan met een aantal grote transitie die op het Waddengebied afkomen.

Gemeente Het Hogeland is in ieder geval aan zet bij de initiatieven:

- Programma Versterking recreatie en toerisme langs de Waddenkust
- Maritieme ontwikkeling havenplaatsen

Link naar [uitvoeringsprogramma waddengebied 2021-2026.pdf](#)

Hoogwaterbeschermingsprogramma

Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is een alliantie van de 21 waterschappen en Rijkswaterstaat. Om overstromingen in Nederland te voorkomen, versterken wij samen de komende dertig jaar in heel Nederland 1.500 kilometer aan dijken en 400 sluizen en gemalen.

Belangrijke projecten in Lauwersmeergebied:

- Dijkversterking Lauwersmeer met onder andere de koppelkansen voor binnendijkse natuurontwikkeling
- Waterwerken Zoutkamp met onder andere koppelkansen voor recreatie en toerisme.

Meer informatie over het HWBP via deze link [Home | Hoogwaterbeschermingsprogramma](#)

TOEKOMST EN SYNERGIE LAUWERSMEERGEBIED EN LAUWERSOOG

Toekomstagenda Lauwersmeer – in ontwikkeling

Begin september 2023 heeft de Stuurgroep Lauwersmeer de concept-Toekomstagenda Lauwersmeer besproken.

Doel van de Toekomstagenda Lauwersmeer, gericht op de komende 10-20 jaar, is om de opgaven en de ontwikkelingen in het Lauwersmeergebied in samenhang te beschrijven en verder uit te werken. Dit voorziet de Stuurgroep Lauwersmeer de komende jaren van houvast en sturing op een integrale aanpak. Daarnaast geeft het belanghebbenden en geïnteresseerden in het gebied meer inzicht in de samenhang van de opgaven en de gestelde prioriteiten. In deze fase zijn nog geen oplossingen of maatregelen aan de orde. Doel is uitsluitend om opgaven en de samenhang tussen die opgaven op te halen.

De concept-toekomstagenda is tot stand gekomen in proces met akkerbouwers, natuurbeheerders, natuureducatie, recreatiesector en omwonenden.

De planning is dat de Toekomstagenda Lauwersmeer eind dit jaar wordt vastgesteld door de Stuurgroep Lauwersmeer.

Verkenning uitvoeringsprogramma Lauwersmeer en Lauwersoog

Lauwersoog en Lauwersmeer worden niet alleen ruimtelijk gescheiden door de N361, maar zijn tot nu toe eveneens beleidsmatig als twee aparte gebieden beschouwd. Bij het Lauwersmeergebied ligt

meer nadruk op de opgaven die voortvloeien uit de status van Nationaal Park (natuur en recreatie/toerisme), terwijl Lauwersoog als havengebied vooral vanuit een economische bril bekeken wordt.

De komst van het WEC, in de haven van Lauwersoog, zal meer recreanten en toeristen naar het gebied trekken. Dit maakt de beleidsmatige scheidslijn tussen Lauwersoog en Lauwersmeer vloeiender. Ook in de verschillende verkende scenario's in het rapport 'Natuurlijk Lauwersoog' vormt het versterken van de recreatieve potentie een belangrijk element. Opgaven in Lauwersoog worden op hun beurt eveneens in de (concept)Toekomstagenda Lauwersmeer benoemd.

Met een samenhangende aanpak voor het hele gebied, ook in relatie tot het Waddengebied, waarbij Lauwersoog en Lauwersmeer elkaar kunnen aanvullen en versterken is synergie te bereiken en is de som meer dan de optelsom van de delen.

Daarom heeft de Stuurgroep Lauwersmeer besloten een verkenning uit te voeren naar een uitvoeringsprogramma Lauwersmeer en Lauwersoog.

Met deze memo heeft u een overzicht van de overlegstructuren in het Lauwersmeergebied en van de belangrijkste beleidsstukken die beschikbaar en in ontwikkeling zijn.

Hoogachtend,

Het college van B&W,

H.J. Bolding
burgemeester

P.P.M. van Vilsteren
secretaris

Bijlagen:

1. Inspiratiedocument 'Natuurlijk Lauwersoog'
2. Toekomstvisie Haven Lauwersoog 2030